

Ansökan för att bli diplomerad som Fairtrade City

KSN-2014-1654

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

att ansöka om att bli diplomerad som en Fairtrade City

Kommunstyrelsen har för egen del beslutat, under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut enligt ovan

att uppdra åt kommunledningskontoret att utarbeta ansökan,

att utse tre förtroendevalda att ingå i den lokala styrgruppen, samt

att uppdra till chefen för kommunledningskontoret att utse tjänsteman att ingå i den lokala styrgruppen.

Reservationer

Marta Obminska (M), Fredrik Ahlstedt (M), Therez Olsson (M), Mohamad Hassan (FP), Stefan Hanna (C) och Jonas Segersam (KD) reserverar sig enligt **bilaga A**.

Simon Alm (SD) av avger särskilt yttrande enligt **bilaga B**.

Uppsala den 4 februari 2015

På kommunstyrelsens vägnar
Marlene Burwick/Astrid Anker

I avgörandet deltagande:

Marlene Burwick (S), Erik Pelling (S), Caroline Andersson (S), Ulrik Wärnsberg (S), Rahima Ortac (S), Maria Gardfjell (MP), Rickard Malmström (MP), Ilona Szatmári Waldau (V), Marta Obminska (M), Fredrik Ahlstedt (M), Therez Olsson (M), Mohamad Hassan (FP), Stefan Hanna (C), Jonas Segersam (KD) och Simon Alm (SD).

Dessutom närvarande:

Gustaf Lantz (S), Eva Christiernin (S), Linda Eskilsson (MP), Hanna Viktoria Mörck (V), Daniel Rogozinski (V), Rikard Sparby (M), Mats Gyllander (M), Louise Landerholm Bill (M), Anna Manell (FP) och Anne Lennartsson (C).

Ärendet

Fairtrade City är en diplomering till kommuner som engagerar sig för rättvis handel och etisk konsumtion. Diplomeringsen innebär att kommunen lever upp till kriterier som rör rättvisa handelskrav i offentlig upphandling, ett aktivt informationsarbete samt ett utbud av Fairtrade-märkta produkter i butik, på serveringsställen och på arbetsplatser. Arbetet leds av en styrgrupp som ska representera hela lokalsamhället.

Diplomeringsen Fairtrade City avser att motivera till ständig vidareutveckling för mer rättvis handel och etisk konsumtion, därför krävs en kontinuerlig förbättring av information och utbud av rättvist handlade produkter.

Fairtrade City är en diplomering från Fairtrade Sverige, den svenska representanten i Fairtrade International, som utvecklar kriterier och fungerar som stöd för odlare och anställda i länder med utbredd fattigdom. Märkning med Fairtrade är en oberoende produktmärkning som bidrar till förbättrade arbets- och levnadsvillkor för odlare och anställda i dessa länder.

De fem kriterierna för diplomering är följande.

1. Kommunen ska kunna erbjuda Fairtrade-märkta produkter eller motsvarande inom kommunens avtal och anta en målsättning och handlingsplan för den offentliga etiska konsumtionen. Fairtrade är en certifiering som tar sin utgångspunkt i principer om rättvis handel och utgör ett bevismedel för att varorna framställts på ett sätt som är förenligt med dessa principer.
2. En styrgrupp ska från kommunen sättas samman representerad av aktörer från hela närsamhället, till exempel näringsliv, handeln, frivilligorganisationer och politiker.
3. Beroende på kommunens invånarantal, ska dagligvaruhandeln samt stadens caféer och restauranger kunna erbjuda ett visst sortiment av Fairtrade-märkta produkter.
4. Ett visst antal lokala arbetsplatser ska servera Fairtrade-märkta produkter.
5. Styrgruppens främsta uppdrag är att arbeta aktivt med lokalt informationsarbete om rättvis handel, etisk konsumtion och upphandling.

En ansökan kräver en del förarbete, exempelvis ska kommunen redovisa sin konsumtion av etiska varor fördelat på produktgrupp, mängd och andel. Kommunen ska redogöra för sin målsättning för etisk konsumtion samt ha en handlingsplan för vidare arbete. Deltagarna i styrgruppen ska redovisas liksom utbudet på arbetsplatser, butiker och caféer/hotell/restauranger. Vilka aktiviteter styrgruppen planerar att genomföra de första fyra åren ska också redovisas.

65 kommuner är diplomerade som Fairtrade Cities i Sverige, bland annat Malmö, Lund, Örebro, Norrköping, Karlstad, Linköping, Jönköping och Tierp.

Kommunfullmäktige (KF) beslutade den 27 oktober 2008 (§ 242) att uppdra till produktionsnämnden för vård- och bildning (NVB) att ta fram en handlingsplan till 1 juli 2009 för genomförandet av en ökning av andelen inköpta etiska varor samt ekologiska livsmedel. Fullmäktige beslutade också att vänta med att ta ställning till frågan om Uppsala ska ansöka om att bli rättvisemärkt kommun tills handlingsplanen var klar. Gentemot det senare beslutet reserverade sig ledamöterna från (S), (MP) och (V).

Sedan NVB presenterat sin handlingsplan beslutade KS den 9 februari 2011 (§ 29) att avstå från att ansöka om diplomering som Fairtrade city men inventera aktiviteter som görs för att stimulera etiskt handlande och föreslå åtgärder för att utveckla arbetet. Ledamöterna från (S), (MP) och (V) reserverade sig till förmån för yrkandet att Uppsala kommun ska ansöka om diplomering som Fairtrade city.

Den kommuninterna inventeringen av aktiviteter presenterades och KS beslutade den 10 oktober 2012 (§191) att lägga redovisningen till handlingarna för beaktande i arbetet med kommande upphandlingspolicy. Ny upphandlingspolicy antogs den 24 februari 2014.

Föredragning

Att vara en Fairtrade City har flera positiva effekter. Ur ett globalt perspektiv är en ökad etisk produktion positiv. Att visa att dessa frågor är viktiga ger Uppsala en positiv marknadsföring. Malmö som diplomerades 2006 menar att diplomeringen bidrar till att ge staden en positiv stämpel. En kommun som ökar sin upphandling av etiska varor kan också gynna handeln med etiska varor i samhället i stort.

Det är viktigt att all kommunal upphandling sker i enlighet med LOU. Det går därför inte att kräva Rättvisemärkta varor men däremot går det att hänvisa till märkning som ett bevismedel. Från och med ny lagstiftning från våren 2016 kommer möjligheterna att stärkas ytterligare.

Kommunledningskontoret föreslår att KS står för den övergripande ledningen av styrgrupp, rapportering med mera och ansvarar för de aktiviteter som riktar sig mot externa aktörer. Det första steget blir att genomföra nödvändiga inventeringar, undersöka intresset för externa aktörer att delta och sammanställa en styrgrupp. Först därefter är det möjligt att färdigställa en ansökan om diplomering.

Diplomeringen kan ses som en del i målsättningen med IVE 2015-2018 där kommunstyrelsen fått i uppdrag ”att revidera policy och riktlinjer för upphandling i syfte att medverka till goda arbetsvillkor hos kommunens externa leverantörer och säkerställa en systematisk uppföljning som förhindrar svartarbete och ekonomisk brottslighet, exempelvis genom ”Vita jobb”-modellen”.

Det finns en interimistisk styrgrupp från lokalsamhället för Fairtrade City. De har redan påbörjat inventeringen och ordförande är Bertil Högberg, Uppsala missionskyrka. För närmare presentation av denna grupp, se www.uppsalafairtradecity.se. Denna styrgrupp fungerar som en god start för arbetet och kommunen kan bidra med att utveckla inventeringen till att gälla alla kommunala eller kommunalt finansierade inköp.

I styrgruppen finns ett intresse för att Uppsala redan i år ska arrangera årets Fairtrade City-forum bland annat som ett led i att marknadsföra Uppsala som en Fairtrade City.

Kommunledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att ansöka om att Uppsala ska diplomeras som en Fairtrade City och ger kommunledningskontoret i uppdrag att utarbeta ansökan för undertecknande av kommunstyrelsens ordförande.

Ekonomiska konsekvenser

Det kostar inget att diplomeras till Fairtrade City men för att vara en Fairtrade City måste kommunen aktivt arbeta för den ökning av etiska varor som diplomeringen kräver. Det gäller både internt inom den egna organisationen och mot externa aktörer. För att uppnå de positiva effekter som beskrivs ovan krävs en ledningsfunktion och ekonomiska resurser för informationsinsatserna. Dessa kommer att kosta även om de görs i samverkan med externa aktörer. Kostnaderna för detta arbete föreslås ligga på KS och ingår i kommunstyrelsens ekonomiska ram.

Bilaga A

Särskilt yttrande (M), (FP); (C) och (KD)

Vi i Alliansen är positiva till rättvis handel och till olika typer av märkningar av produkter, som underlättar för konsumenter att göra medvetna val. Fairtrade, som huvudsakligen ägs av Landsorganisationen i Sverige (LO) och Svenska kyrkan, har, liksom ett antal andra organisationer, högt uppsatta etiska mål och miljömål för den internationella handeln. Denna målsättning anser vi är bra. Ett led i att nå ett framgångsrikt miljö- och klimatarbete lokalt och globalt togs i samband med Uppsala klimatprotokoll som vi tog initiativet till under förra mandatperioden och som idag samlar ett trettiotal aktörer i kommunen för att nå långsiktiga klimat- och energimål.

Vi vill dock understryka att det finns flera organisationer som arbetar med märkning och certifiering av produkter, inte endast Fairtrade. Just därför tycker vi att det är fel att kommunen ska ge just en märkning den särställning eller monopol som det skulle innebära om Uppsala kommun blir en Fairtrade city.

Vid ett medlemskap förbinder sig Uppsala kommun bland annat att leda en styrgrupp som ska ansvara för att annan verksamhet än den kommunala (livsmedelsaffärer, kaféer, restauranger och hotell) säljer Fairtrade-märkta produkter samt för hur skyltningen ska se ut. Detta är att tala om för människor hur de ska bete sig och återigen att favorisera en organisation före andra. Kommunen måste då årligen redovisa en ökning av den offentliga konsumtionen av Fairtrade-märkta produkter på arbetsplatser (även privata), butiker, hotell, kaféer och restau-

ranger samt formulera en målsättning för minst fyra aktiviteter som ska genomföras under året.

För Uppsalas del skulle vi politiker ansvara för att minst 80 Fairtrade-produkter skulle finnas i minst 8 butiker, att minst 15 hotell, caféer och restauranger har ett utbud av Fairtrade-produkter samt att minst 50 arbetsplatser erbjuder Fairtrade-produkter varav minst 10 stycken ska ha mer än en Fairtrade-produkt. Vi anser att ärendet kraftigt brister i att redogöra för de ekonomiska konsekvenserna av ett liknande beslut och eventuella merkostnader borde uppskattats.

För att behålla sin Fairtrade City-status krävs även att man redovisar en årlig ökning av den offentliga konsumtionen av Fairtrademärkta produkter. Det krävs även en utveckling av informationsarbetet för att öka medvetenheten och kunskaperna kring etisk konsumtion. Varje år ska styrgruppen formulera en målsättning för minst fyra aktiviteter som ska genomföras fram tills nästa utvärdering, samt redovisa arbetet med eventuella pressklipp från årets arbete. Vidare krävs att man redovisar att antalet arbetsplatser, butiker, hotell, caféer och restauranger har ökat sitt utbud av Fairtrademärkta produkter.

Vi i Alliansen tror att de som äger butiker, restauranger och hotell är bättre på att driva dem än vad vi politiker är. Vår grundtanke är att människor både vill och kan ta ansvar för sin vardag och att kommunen därför inte ska gynna en specifik märkning genom att diplomera Uppsala kommun som Fairtrade city. Vi anser att ärendet kraftigt brister i att redogöra för de ekonomiska konsekvenserna av ett liknande beslut. Det är inte orimligt att anta att det kan kosta skattebetalarna väldigt mycket pengar om diplomeringens alla åtaganden ska efterföljas. Det är inte seriöst att undvika att uppskatta dessa merkostnader.

Bilaga B

Särskilt yttrande (SD)

Sverigedemokraterna anser att Uppsala kommun ska upphandla produkter som framtagits med goda arbetsförhållanden och rimlig påfrestning på miljön. Denna diplomering går dock utanför de egna inköpen och handlar även om att kommunen ska lobba för att entreprenörer och konsumenterna ska köpa Fairtrademärkta produkter. Det kan snedvrider konkurrensen när kommunen går in med informationssatsningar för att lyfta fram en viss kvalitetsmärkning. Mot denna bakgrund yrkade vi avslag på förslaget till beslut och reserverar oss mot att utfallet blev bifall.

Simon Alm (SD)